

## **Jornades de la llengua: on som i on anem?**

### **Dissabte 27 de setembre: L'estat de la llengua catalana**

#### **Àmbit 2. Com ens comuniquem?**

Lloc: Alcanar, Teatre Auditori Municipal José Antonio Valls

Data: 27 de setembre de 2025

Relator: Joan Antoni Forcadell

La jornada planteja un debat a fons sobre l'estat actual i les perspectives de futur de la llengua catalana, amb experts, acadèmics, representants d'associacions, editors, periodistes i ciutadania. Els eixos centrals són el moment present de la llengua i les mesures possibles per garantir la presència pública del català.

Inaugura l'acte l'alcalde d'Alcanar, Il·lustríssim Senyor **Joan Roig i Castell**, que posa l'accent en la revolució silenciosa present que impulsa la renovació del català. Alerta sobre les agressions que l'amenacen. Situa Alcanar com a terra de frontera lingüística, i la llengua pròpia com a patrimoni i matèria primera de tot allò que vindrà.

A continuació, intervé **Esteve Plantada**, director del Nou Congrés de Cultura Catalana. En referència al seu lema «Això no és un congrés», destaca que aquest esdeveniment vol ser en realitat un conjunt d'accions arreu dels Països Catalans per fomentar la reflexió conjunta. A través dels

diferents actes fins al juny del 2026, s'abordaran els grans reptes del moment com a societat i poble. Destaca la participació ciutadana com l'essència del congrés.

## 1. Taula 1: Diagnòstic de la situació actual de la llengua

Modera la primera taula **Francesc Marco**, doctor en Història i secretari de la Junta Executiva de Plataforma per la Llengua. Emmarca el congrés en la celebració del cinquantè aniversari del Congrés de Cultura Catalana. Amb motiu de la publicació d'una nova edició de l'«Enquesta d'usos lingüístics a Catalunya», incideix especialment en la preocupació per les polítiques lingüístiques executades a les Illes Balears i País Valencià. Així doncs, demana els ponents que estableixin des del seu punt de vista quin és el moment actual de la llengua.

Dona pas a **Miquel Àngel Pradilla**, catedràtic de Sociolingüística i membre numerari de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, que fa referència al seu llibre *La catalanofonia. Una comunitat del segle XXI a la recerca de la normalitat lingüística*. Afirmar que la catalanofonia no és un terme innocu, ja que posa l'accent en la configuració d'una comunitat través de la interacció i no de la identitat. Proposa l'evitació del conflicte i entrar en una situació de mínims en què convinguem que compartim una llengua per tal d'aconseguir complicitats que potser esdevindran identitàries. Tot citant *Els futurs del català: un estat de la qüestió i una qüestió d'estat*, coordinat per **Emili Boix**, Pradilla afirma que el català se salvarà allà on hi hagi comunitats lingüístiques, de manera que podrà desaparèixer o residualitzar-se en alguns llocs, i consolidar-se en altres. Davant d'aquesta evidència, es mostra partidari de territorialitzar el problema.

Recupera l'allegoria de la llengua catalana com una locomotora, tot observant que Andorra és el territori que ha experimentat la millora més

significativa i podria situar-se al capdavant. Els vagons de cua a punt de descarrilar són la Catalunya Nord i l'Alguer. Les Illes Balears intentarien aferrar-se a la cua en funció dels canvis de govern i polítiques. A Catalunya es constata una situació de declivi. Per la seva part, el País Valencià mira de reüll els territoris en situació de substitució lingüística. Per acabar, la Franja de Ponent la caracteritza com un vagó que havia anat per lliure, en què el paisatge presentava millors dades en la col·loquialitat fins al 2013, però que es troba en franca decadència en l'ús, amb noves dinàmiques afavorides per la reestructuració poblacional que han provocat un procés d'involució important.

Assenyala un denominador comú: una condició de subordinació política que genera un sostre de vidre que impedeix gestionar satisfactòriament. Observa els estralls d'una globalització depredadora, que posa, a parer seu, contra les cordes les llengües minoritàries, i que té, entre altres efectes, com a conseqüència directa una pèrdua del nucli autòcton. També destaca la influència de les tecnologies digitals, en què el català juga un paper molt subaltern. La pèrdua d'atracció de la llengua queda demostrada amb les estadístiques, que indiquen un deteriorament en els percentatges d'identificació entre la llengua inicial i la llengua d'identificació arreu de la catalanofonia. En tot cas, per a Pradilla és molt important no abordar l'estat present des del determinisme fatalista, intentar ser constructius i optimistes, al marge de la percepció apocalíptica generalitzada.

És el torn de **Jordi Martí Monllau**, filòsof i sociolingüista, que se centra a analitzar les causes de la situació d'emergència lingüística. Des del seu punt de vista, no existeix un conflicte lingüístic, sinó polític, amb una dimensió lingüística. Quan té lloc un conflicte polític entre comunitats, aquest reverteix en la llengua i el seu tractament. Descarta la idea d'una sola comunitat lingüística catalana. Per contra, n'assenyala almenys quatre, desvertebrades entre elles, i subordinades dins d'estats nació. Aquesta

situació l'observa reflectida molt clarament en els texts constitucionals dels estats francès, italià i espanyol.

En aquest darrer cas, assenyala les situacions de competència a què se sotmet el català respecte del castellà. Afirmar que tots els catalans han estat bilingüitzats arreu, de manera que, a la pràctica, s'ha convertit la llengua en quelcom innecessari i superflu. Així doncs, quan s'intenta fer necessària, externament es fan esforços per fer-ho concebre com una imposició. Aquesta subordinació ha derivat en una consciència col·lectiva difosa entre aquells que no parlen català i aquells que el parlen, i que legitima la subordinació lingüística. Això fa que ja no sigui necessària la repressió, ja que són els mateixos parlants els que s'autorreprimeixen i esdevenen agents de la seva pròpia minorització. Històricament, s'ha passat del monolingüisme català, al bilingüisme amb el castellà, per, finalment, caminar cap al monolingüisme castellà. Perquè, en definitiva, el bilingüisme és sempre un estadi entre dos monolingüismes.

Posa un èmfasi especial en la immigració, a la qual s'aproxima com un autèntic problema. A parer seu, la immigració en el marc d'un país lliure que té totes les eines per fer-se valdre no és un problema, però en el marc actual ho és. La immigració té conseqüències greus, perquè condueix a la minorització demolingüística. En el nostre cas, afirma que som un conjunt de minories lingüístiques, la minoria majoritària encara, però a poca distància de la segona. De tal manera que ens trobem en una situació de perill efectiu que la catalanofonia entri en col·lapse, que el català acabi sent una llengua simbòlica. En aquest marc, s'assisteix a un fenomen relativament nou: el dels joves interruptors, aquells que, tot i adquirir el català per transmissió intergeneracional, n'interrompen l'ús quan arriben a una determinada edat, opten per abandonar la llengua per tenir una socialització plena. En aquest sentit, no s'arriba ni al 60% de joves de 15 anys de família catalanoparlant que afirmen que en el seu ús habitual es comuniquen en llengua catalana; els que afirmen que fan usos bilingües, en

realitat majoritàriament parlen en castellà. A tot això, s'hi ha de sumar també la influència nociva de les xarxes socials.

Si es vol tenir un planificació lingüística exitosa, des del seu punt de vista, en primer lloc s'ha de frenar el procés migratori. Això implica canviar el model econòmic, la jerarquia dels sectors, per frenar l'efecte crida de la mà d'obra barata. Cal també fer canvis en el model d'acollida i canviar el discurs, actualitzar-lo, incidint especialment en la justícia i els drets lingüístics. Les polítiques lingüístiques han de ser transversals, i al seu torn, totes les polítiques han de tenir en compte la dimensió lingüística. D'una banda, les institucions de tots els Països Catalans han de plantejar-se objectius realistes, no ideals. D'altra banda, la societat civil catalana ha d'assumir el conflicte i combatre a través de l'elecció d'objectius assolibles i del desplegament d'estratègies de no col·laboració i desobediència.

Segons Martí Monllau, s'ha de plantejar el problema des de la realitat que el català és minoritari. Així doncs, cal ser-ne conscients i emprar la llengua amb normalitat, un concepte que defineix com a llibertat i plenitud. És necessari renunciar a l'hegemonia d'entrada, i passar per l'element intermedi: aconseguir, per exemple, que es pugui estudiar en tots els graus universitaris en llengua catalana. Cal consolidar la comunitat de referència actual. El valor del català té un valor distintiu, que és la identitat: per ser català plenament, cal incorporar el català al bagatge lingüístic d'un mateix. Així, potser se surt de la minorització i es pot plantejar, en unes quantes generacions, una normalització.

Tot seguit, intervé **Berta Serra**, filòloga, professora i coordinadora d'Educació a Plataforma per la Llengua, que se centra en l'educació com a pilar fonamental. A diferència de l'anterior parlament, afirma que no estem tan malament, tal com demostren les diferents experiències de Plataforma per la Llengua. En són un cas els resultats de Consulta Escolarització, que han sigut un èxit, constatant una gran demanda del valencià fins i tot en les zones tradicionalment castellanoparlants. Les diverses mobilitzacions,

xerrades i moviments associatius, com Famílies pel Valencià, s'han demostrat exitoses. Destaca així mateix la implicació del professorat a escoles i instituts. Clou fent una crida a ser proactius davant els nous atacs i amenaces contra la llengua, insistint en la necessitat de respondre amb actes al carrer. Aquesta organització ha de venir des de baix, i s'ha d'estendre arreu dels Països Catalans. En el cas concret del País Valencià, on es constata un fort odi lingüístic que promou la catalanofòbia, rebutja la idea de concedir cap mena d'autoritat reguladora a l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, i aposta per l'Institut d'Estudis Catalans i la base que aporta l'estàndard de Pompeu Fabra.

## 2. Taula 2: El futur de la nostra llengua

Obre l'acte la moderadora de la taula, **Dolors Róo**, presidenta d'Òmnium Terres de l'Ebre i llicenciada en Dret per la Universitat Pompeu Fabra i en Ciències Polítiques i Administració per la Universitat de Barcelona. Comença reivindicant la militància individual, però entén que cal establir vincles amb una sèrie de collectius per crear comunitats de confiança i lluitar per trobar resposta al futur de la llengua catalana. En aquest sentit, s'adreça als participants perquè expressin el seu parer sobre les possibles accions per fer atractiu l'ús del català a les xarxes socials, especialment de cara als joves, i els demana si cal imposar l'ús del català o seduir, fer-lo atractiu.

Dona pas a la intervenció de **Pol Viñas**, professor i articulista, que parla de l'auge del contingut a les xarxes en català. Aquesta situació ha posat fi a una anomalia històrica que havia provocat, entre altres, que la seva generació hagués crescut sense referents catalanoparlants clars. Les xarxes socials han permès vertebrar una certa unitat. Tot i l'auge actual, els catalanoparlants continuen sent minoria. Els algoritmes no solen ser un bon

aliat en aquest sentit. Cal tenir present, a més, que els que ja tenen aquest algoritme entrenat no han de ser l'objectiu de les polítiques lingüístiques, precisament perquè ja són els que es plantegen la militància activa.

Viñas creu que el marc que cal canviar en l'àmbit social és el de creure que els que estan parlant per obligació una altra llengua són els altres i no els catalanoparlants. No creu que la idea de seduir s'hagi d'abandonar només perquè durant anys hagi estat acompanyada de deixadesa. El que cal abandonar, en tot cas, és la deixadesa, però la llengua cal que es continuï fent atractiva. A aquest respecte, reivindica l'associacionisme, per exemple, en l'esport, on els percentatges d'ús del català són superiors a altres àmbits. Així doncs, és un espai molt potent d'inclusió, i cal fer pressió sobre les figures d'autoritat com els entrenadors o directius, que solen ser catalans, perquè exigeixin l'ús del català.

Pren la paraula **Maria del Mar Vanrell**, que planteja la impossibilitat de no estar presents a xarxes socials i actuar a través d'elles. En el cas concret de les Illes Balears, observa que fins fa relativament poc el contingut generat era excessivament humorístic i poc elaborat. Tanmateix, s'ha avançat cap a una situació més normalitzada, fins i tot a través de la creació de comunitats que es troben més enllà de l'espai virtual. Cal, doncs, actuar des de baix i des de dalt i fer xarxa. Per incentivar l'ús del català, cal crear i promoure espais de confiança, una necessitat que es fa evident especialment en àmbits tan bàsics com la sanitat, que encara presenta mancances importants. Per a Varnell, és necessari eliminar les dicotomies entre obligació i seducció, ser assertius amb naturalitat i educar infants, mestres i professors en aquesta assertivitat.

És el torn de **Marina Massaguer**, que assenyala una reversió en les pràctiques de consum a xarxes socials: han canviat els continguts que es tracten, i ja no es percep tanta diglòssia digital com abans. S'ha vist un trencament del cercle de minorització anterior. Ara, doncs, cal reforçar aquesta tendència i trencar del tot el cercle. El focus principal ha de ser la

rendibilitat econòmica, eliminant, sobretot, la dependència respecte de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. Posa el pòdcast *La Sotana* com un exemple d'èxit en aquest sentit. La ponent reivindica tres vèrtexs d'actuació per promoure l'ús del català: l'econòmic, el social i el simbòlic. D'acord amb aquests, cal fer necessari el català en l'àmbit laboral, crear àmbits socials limitats a aquesta llengua i augmentar-ne el valor simbòlic d'identitat social. A parer seu, és imprescindible també que els nouvinguts tinguin un accés real a la llengua, per tal d'aconseguir un canvi d'hàbits lingüístics massiu. Per la seva banda, les polítiques lingüístiques han de ser imaginatives, i incidir especialment en la vida quotidiana, que és la clau i on es juga realment la partida per la llengua.

**Pau Vidal**, que fa ús de la seva paraula, no és tan optimista com les intervencions anteriors. Des del seu punt de vista, cal deixar d'analitzar els problemes d'avui amb els ulls d'abans, perquè encara afrontem els problemes del segle XXI aplicant-hi solucions del segle XX, amb dosis massives d'academicisme i resistencialisme que han generat bona part de la misèria present. L'associacionisme ja no és del segle XXI, ja no funciona. Un espai que ho demostra és l'escola, on observa un retorn evident dels *quinquis* (que defineix com el col·lectiu dels fills de la nova immigració), els quals veu com una versió a petita escala de la Guàrdia Civil. Aquests, en els quals situa la majoria d'abusanos, assetgen i atemoreixen els fills de la població autòctona, de manera que desfan ràpidament en els espais de socialització com el pati tota la feina prèvia dels professors més activistes. En aquest sentit, Vidal considera que cal assumir el conflicte i combatre'l, avivar-lo, fer-lo créixer, com a única opció per tindre èxit. Cal desaprendre el català en la dimensió pública i intentar atreure catalanofonia per la mateixa via que se'ns ha arrossegat a la castellanofonia. Descarta la idea de la seducció lingüística, en la qual no creu. Suggereix intentar escapar dels paranyes del relat dominant i deixar d'emprar determinada terminologia i categories del telenotícies per retrobar-nos amb la parla que ens fa recuperar el que som.



Clou la taula i la sessió del matí **Dolors Róo** reivindicant la necessitat de ser combatents i col·laborar en projectes que treballin en les línies apuntades en les diferents intervencions, i fa una crida especial al relleu generacional i al voluntariat.

### 3. Taula 3: La presència del català en el món literari i periodístic del territori

Es reprèn la jornada amb una taula que aplega diferents figures de l'associacionisme, el món editorial, la recerca acadèmica local i el periodisme al territori. Presenta el debat **Alícia Coscollano**, escriptora i periodista cultural, que proposa com a temes el paper les associacions en la visibilització del català, les possibles estratègies per mantenir l'interès dels joves i propiciar la transmissió intergeneracional de la llengua, i en última instància, la vitalitat mateixa del català en la literatura i el periodisme.

En primer lloc, intervé **Ramon París**, corresponsable d'Onada Edicions, que rememora els antecedents i la història d'aquesta casa. La reivindica com a plataforma de difusió del patrimoni cultural del territori de proximitat, que circumscriu a l'antiga diòcesi de Tortosa, un espai de convivència a tots nivells. Onada Edicions vol recuperar aquest esperit editorialment a través de les seves col·leccions. Segons París, els 900 títols que duen publicats ho acrediten, la meitat dels quals són d'autors de proximitat. L'editor destaca la qualitat del llibre ebrenc, però reivindica la necessitat de reforçar la xarxa de biblioteques. Considera que cal apostar, per exemple, en programes de dinamització a través dels centres educatius, com els que apropen els autors a les aules. Finalitza insistint en la necessitat de promoure el gust per la lectura en les primeres etapes formatives.

És el torn de **Maria Carme Jiménez Fernández**, directora de l'Institut Ramon Muntaner, que destaca el paper editorial en català

d'aquesta institució des de l'àmbit de la recerca. Lamenta la penalització que el sistema universitari ha exercit sobre les publicacions en català promogudes pels centres d'estudi, que ha afectat a aspectes tan importants com l'acreditació dels mèrits investigadors del professorat. Clou la seva intervenció reclamant la necessitat de bastir un sistema que reconegui també la qualitat d'aquesta tasca.

Pren la paraula **Josep-Sebastià Cid**, membre de la junta i anterior president del Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre. Se centra en la doble vocació local i de conjunt de país d'aquesta institució. Així mateix, posa l'accent en la voluntat de renovació del centre d'estudis, que concreta en la necessitat de desenvolupar projectes de digitalització i d'adaptar-se a les noves formes de difusió de la recerca.

Intervé **Ernest Querol**, del Centre d'Estudis dels Ports, que destaca les sinergies establertes entre els centres d'estudis i les editorials. Tot i la dimensió reduïda de la comarca dels Ports, es mostra sorprès positivament pel dinamisme del centre i la seva longevitat. Quant a la situació actual del català, fa una crida a crear vincles intergeneracionals i a predicar amb l'exemple: emprar a tot arreu el català i publicar-hi sempre.

Continua la sessió amb les paraules de **Vicent Sanz** en representació de l'associació Maestrat Viu, tot destacant l'important paper que compleix a l'hora de cohesionar la comarca, que ha vehiculat, per exemple, a través de la revista Empelt. En la defensa del català, Sanz fa seu el lema de Nicolau Primitiu: «Treballar, persistir, esperar».

Seguidament, es dona pas a **Carles Castellà**, del Centre d'Estudis Lingüístics i Literaris de les Comarques Centrals dels Països Catalans. Comença la seva intervenció recordant Albert Aragonés Salvat, director de l'associació recentment desaparegut, com una figura admirada i polifacètica de la cultura de les Terres de l'Ebre. En el marc de les múltiples accions desenvolupades pel centre, destaca el paper de la revista Beceroles. Lletres de Llengua i Literatura com una publicació de recerca filològica centrada

en les comarques centrals dels Països Catalans. De cara al futur, observa la necessitat de reestructurar el centre i d'afavorir el relleu generacional. A manera d'estratègia per promoure el català a les aules a través de referents de qualitat i des de la seva perspectiva de docent a secundària, Castellà reivindica la necessitat d'aprofitar els autors catalans de proximitat, tant contemporanis com clàssics.

Per acabar, intervé **Pepa Nogués**, representant de l'Associació Cultural del Matarranya, també veterana. Nogués reivindica les arrels compartides entre territoris i els projectes col·laboratius de l'associació, amb la publicació de la revista Temps de Franja com un dels vectors d'acció. Davant el declivi en l'ús del català, el procés de substitució lingüística per part del jovent i els perills de la globalització, que considera nociva, reivindica la necessitat d'adaptar-se als nous temps i renovar-se, tot i que reconeix les dificultats que això planteja.

#### **4. Presentació del llibre *Reflexions (socio)lingüístiques des del bell mig de la catalanofonia* de Miquel Àngel Pradilla**

La darrera sessió de la jornada consisteix en una presentació del llibre *Reflexions (socio)lingüístiques des del bell mig de la catalanofonia* de **Miquel Àngel Pradilla**, que serveix alhora de conclusió per a molts dels temes tractats al llarg del dia. Acompanya Pradilla la periodista cultural i escriptora **Alícia Coscollano**, amb qui manté una conversa que aborda els temes principals del llibre, descrit com un recull d'articles divulgatius sobre la realitat sociolingüística del territori. L'autor se centra en la situació a les comarques de la diòcesi de Tortosa, on la varietat occidental afronta amenaces creixents. Destaca que les dinàmiques geolingüístiques d'aquesta zona la converteixen en una excepció en la catalanofonia, en un model i exemple. Pradilla reivindica el paper de la norma en la pervivència de la

varietat occidental. El diàleg tanca la jornada subratllant la necessitat de preservar el català davant els moviments secessionistes, que emergeixen com una autèntica amenaça per a la pervivència de la llengua.